

רשות ערעור

מופד הערעור נכנס למערכת בתי הדין הממלכתית רק במאה
והאחרונה. קמת ראתי להכניס גם לבתי הדין המשיים

דוגמה חריגה

ער סה תואר בקצרה התגלית
שעברתו הדין והדרכים הממלכתיים
כעת עלינו לבחון את מדיניותם של
בתי הדין המשיים למנוני הפעלים
כנודדים ואינם מחויבים לתקנות
סדרי הדין של בתי הדין הרבניים
הממלכתיים. האם גם בנם קיימת
ערכאת ערעור המאפשרת לבטל דין
לחקוק את פסק הדין שניתן בעניינו,
או שמא הם פועלים באופן שבו נתנו
מרבית בתי הדין טרם הקמת בית
הדין הגדול לערעורים כך שאות פסק
הדין ניתן לחקוק רק בפני אותו דרכב
שנתן אותו

בחינת סדרי הדין הנהוגים
במערכת בתי הדין של ארץ המדינה
גויז', כפי שהם מופיעים באתר
שלם, מעלה כי בתי הדין אלה
קיבלו על עצמם את חובת ההגנה
של פסקי הדין, ונקבע שכל פסק
דין צריך להכיל, בין השאר, סיכום
תמציתי טענות בעלי הדין, קביעת
העובדות החשובות לפסק הדין,
נמוקי ההכרעה והכרעת בית הדין.
כמו כן, נקבע שלצדדים ישנה הזכות
לערער על פסק הדין (ולו לא היו
על כך בהסכמה) לאחר שתינתו
להם רשות לכך על ידי אחד מראשי
אבות בית הדין. צדדים אשר שונים
להחליט בבתי הדין אלה, החתמים
מואש על שטר כוודות אשר בו הם
מקבלים על עצמם את סדרי הדין,
הכוללים גם הוראות מחייבות אלה,
דומה שקביעה זו ייחודית
למערכת בתי הדין של ארץ המדינה
גויז'. הקליניקה למשפט עברי
ליוותה במשך השנים תובעים בבתי
דין שונים, ובחלקם ניתנו לעתים
פסקי דין שאינם מנומקים, ללא
וכוח ערעור.

דומה שראוי לעודד מנהג זה של
סדרי דין שקופים וכרויים בבתי הדין,
אשר ייתנו למתדיינים מחושה שיש
להם אפשרות למצות את הדין באופן
הצדק ביותר במערכת המשפט
התודנית. כבר כתב ד"ר קובי רזאי
לקבל 'כל שישור וכל תיקון שאפשר
לנו לקשט בו את היכל המשפט
שלנו... לשפר את העטרה הזאת
בכל המכסיסים היפים המהודרים',
כבר כ"ה תפתחו בתי הדין לקראת
הפיכתם לאפשרות רצויה על ידי
תובעים מכלל המגורים, וישמשו
דוגמה מוספת למערכת הוגנת,
יעילה, ולהוציאק מהתבססת על
משפטי התורה.

ד"ר שפורה מישלוב היא מנהלת
הקליניקה לטובע ארערי
על פי המשפט העברי
באוניברסיטת בר אילן

מופד הערעור, המאפשר לבטל
דין לגרום לביטולו של פסק דין
שניתן בעניינו באמצעות פנייה
לכית משפט כערכאת גבוהה יותר,
אם הוא מוכיח שפסק הדין בטעות
יסורי, הינו יסוד מוסד במרבית
שיטות המשפט המוכרות. אפשרות
זו מיוסדת על ההנחה שגם השיפטים
עשויים לטעות, ולכן יש להעניק
לצדדים אפשרות להיגיה נוספת
של הכרעתם.

ואם גם במשפט העברי מעוגנת
וכוח הערעור? ובכן, בהעדר בית
דין הגדול שבירושלים, אשר ישב
בלשכת הגזית והיה בעל סמכות
מחייבת היכולת לבטל פסק דין של
בית דין נמוך ממנו, בתי הדין אינם
יכולים לבטל דברי בתי דין אחר. אלו
נחשבים כבעלי סמכות זהה (ואף על
כך בהחלפה בספרו של א' שחמשון,
סדרי הדין, ג' עמ' 1343 ואילך).

תפיסת עקרונות זו עמודה במוקד
ויכוח חריף ביותר עם הקמתה של
הרבעות הראשית לארץ ישראל.
מסורת הסמכות ליריחים לדין
במחוזי אשור ומשפחה, התגבחה על
ידי שליטנות המגורט בכך שיוקם גם
בית דין לערעורים במקובל בשיטות
משפט אחרות. מטופ של ד"ר חסנים
על דעת הרבנים הראשיים להקים
בית דין לערעורים אשר יהיה
בסמכותו לרין כערכאת ערעור על
החלטת בתי הדין הרבניים, וכבר
"נתחשה ביהודין ולכת חשונה
במשפט העברי" (ראה לו אלו),
המשפט העברי, א', עמ' 668. אם כי
יש לצייין שבכמה מקהילות ישראל
במשך הדורות כבר נתנו קודם לכן
ערכאת ערעור, כפי שעולה מספרו
של ש' אסף, בתי הדין וסדרותם.

עם השנים הבהיר בית הדין
סטמכותה של ערכאת הערעור אלה
חו על העניינים המסורים ביר בית
הדין מכותחוק שיפוט בתי דין רבניים
(ניסואין וגירושין) תמשיך 1943,
וחו על העניינים הממוניים, הנהוגים
בבתי הדין מכות הסכמת הצדדים
כנורד על פי הוראות חוק הנוודות
המשפטי 1968.

מובן הדבר, שלצורך הפעלת
סמכותו כערכאת ערעור על בית
הדין הגדול לערעורים לבחון את
נמוקי הכרעת הדין של הערכאת
הראשונה, לכן כפועל יוצא מחקמת
בית דין לערעורים ייני הערכאה
הראשונה מחויבים להגיש הישב
ובהחבה את פסק דינם, והראות
המסודרות את חובת ההגנה ואת
וכוח הערעור נכללו בתקנות הדין
של בתי הדין הרבניים, אשר חוזר
ונוסחו שוב ושוב במשך עשרות
שנות פעילותם של בתי הדין.